

Цезар, за переказами, перейшов Рубікон лише після того, як кинув пару гральних кісток. *Iacta alea est* — жереб кинуто. Від цього кидка залежала доля Римської імперії. Принаймні Цезарю хоч раз таки поталанило.

А що, як усе наше життя — те, як ми живемо і як померемо, — уже наперед визначене? Вам хотілося б знати напевне, чи може кидок гральних кісток або розклад карт показати, чим усе закінчиться? Невже наше життя настільки вразливе, настільки гнітюче? А що, як ми всі — просто цезарі? Чекаємо на свій щасливий жереб і не хочемо знати, що нам уготовано на березневі іди.

Попервах мені було легко ігнорувати лихі знамення, які переслідували Клойстерс того літа. Сад і клумби, що завжди буяли польовими квітами й травами, теракотові горщики з лавандою, яблуня сорту «Рожева леді», яка цвіла солодким білим цвітом. Повітря було таким гарячим, що шкіра постійно пашіла й не висихала від поту. Неминуче майбутнє, яке знайшло нас, а не навпаки. Невдало кинутий жереб. Який я б могла передбачити, якби — як греки й римляни — знала, що шукати.

РОЗДІЛ 1

Я приїхала в Нью-Йорк на початку червня. У той час, коли спека наростала — збиралася на асфальті, відбиваючись від скла, — поки не досягла піку, що тримався аж до вересня. Я їхала на схід, на відміну від багатьох студентів з мого курсу в коледжі Вітмена, які прямували на захід, у Сіетл і Сан-Франциско, а часом аж у Гонконг.

Я, щоправда, їхала не туди, куди спочатку сподівалася — у Кембридж, Нью-Гейвен чи хоча б Вільямстаун. Та коли прийшли електронні листи від завідувачів кафедр, що їм, мовляв, *дуже шкода... багато підготовлених абітурієнтів... бажаємо успіхів і нових звершень*, я була вдячна, що хоч одна моя заявка дала позитивний результат: літня практика в музеї Метрополітен. Я знала, що ця пропозиція — радше пошанівок моєму почесному науковому керівникові Річарду Лінграфу, який колись був таким собі світилом Ліги плюща, доки клімат на Східному узбережжі — а може, сумнівні події в його альма-матер — не погналі його на захід.

Хоч це й називалося практикою, але, по суті, йшлося про стажування з мізерною стипендією. Я, утім, на це не зважала, бо ладна була працювати на двох роботах і ще й приплатила б, аби тільки опинитися там. Зрештою, це ж усе-таки Метрополітен. Престижний пунктик у резюме,

який стане в пригоді такій провінціалці з невідомого вишу, як я. Хоча коледж Вітмена не можна назвати зовсім невідомим. Та оскільки я виросла у Валла-Валлі, запилюженому містечку з одноповерховою забудовою, що притулилося на південному сході Вашингтону, саме біля коледжу Вітмена, я рідко зустрічала людей з інших штатів, які знали про його існування. Усе моє дитинство пройшло в коледжі, і через це його магія для мене зблякла. У той час як інші студенти приїжджали в кампус з бажанням розпочати доросле життя, я почати з чистого аркуша вже не могла. А все тому, що мої батьки працювали в коледжі. Мати — у ідальні, де складала меню для першокурсників, які мешкали в гуртожитках, і планувала тематичні вечори з національними стравами: баскськими, ефіопськими, асадо¹. Якби я оселилася в кампусі, вона, можливо, і для мене це робила б, але фінансові пільги, що в коледжі надавали працівникам, поширювалися лише на навчання, тож я жила вдома.

Батько ж мій був лінгвістом, хоч і не входив до складу тамтешньої кафедри. Самоук, який брав книжки з бібліотеки Пенроуза. Саме він навчив мене розбиратися в шістьох латинських відмінках та розрізняти сільські італійські діалекти — і все це в перервах між робочими змінами в коледжі. Принаймні так було до того, як улітку перед моїм випускним роком його поховали поруч з моїми бабусяю і дідусем за лютеранською церквою на околиці міста. Його збила машина, а водій утік з місця пригод. Батько ніколи не розповідав, звідки взялася його любов до мов, але радів, що я її розділяла.

— Тато пишався б тобою, Енн, — сказала Паула.

¹ М'ясна страва, популярна в країнах Латинської Америки. — Тут і далі прим. пер.

Це був кінець моєї зміни в ресторані, де я працювала. Тутешня хазяйка Паула взяла мене на роботу майже десять років тому, ще п'ятнадцятирічною. Саме приміщення закладу було глибоким і вузьким, з потьмянілою бляшаною стелею, і ми залишили вхідні двері відчиненими, щоби провітрити обідню залу після вечері. Час від часу, ріжучи темряву фарами, широкою вулицею проїжджали машини.

— Дякую, Пауло.

Я рахувала чайові на стійці, силкуючись не зважати на червоні серпички рубців, що багряніли на передпліччі. Був вечірній наплив клієнтів — через випускний у коледжі Вітмена їх найшло більше, ніж зазвичай, — я мусила складати гарячі тарілки з пічки-саламандри прямо на руку. З кухні до обіднього залу йти було далеченько, тож кераміка впікалася в шкіру з кожною ходкою.

— Просто знай, що ти завжди можеш до нас повернутися, — бармен Джон відпустив ручку пивного крана й дав мені кухоль.

Нам дозволялося лише одне пиво за зміну, але цього правила рідко хто дотримувався. Я розгладила останню доларову купюру й поклала гроші в задню кишеню.

— Знаю.

Повертатися, однак, не хотілося. Батько, якого в одну мить просто не стало, вживався мені на кожному метрі тротуару, що обрамляв центр міста, ба навіть на вигорілому клаптику трави перед рестораном. Книжки й наукові дослідження, на які я досі хоч якось могла відволіктися, більше не допомагали.

— Навіть якщо буде осінь і нам вистачатиме персоналу, — продовжив Джон, — ми все одно візьмемо тебе.

Я саме намагалася вгамувати паніку від перспективи повернутися до Валла-Валли восени, аж раптом почувла, як Паула в мене за спиною сказала комусь:

— Ми зачинені.

Я озирнулася через плече на вхідні двері, де стояла зграйка дівчат: одні читали меню у вестибюлі, інші пропхалися через москітку, від чого вивіска «ЗАЧИНЕНО» лунко вдарилася об дерево.

— Але ви ще наливаєте, — сказала котрась, показуючи на моє пиво.

— Вибачте. Зачинено, — стояв на своєму Джон.

— Ну, чого ви, — підключилася ще одна з гурту.

Обличчя дівчат пашіли хмільним рум'янцем, і я вже бачила, чим закінчиться для них ця ніч: чорні кола під очима та розсип синців на ногах. За чотири роки у Вітмені в мене ніколи не було такої ночі — лише дозволений хазяйкою келих після зміни й обгоріла шкіра.

Паула, розвівши руки, погнала клієнток до виходу й виштовхала надвір. Я перевела погляд на Джона.

— Знаєш їх? — спитав він, звично протираючи бар.

Я похитала головою. Важко завести друзів у коледжі, коли ти єдина на курсі, хто не живе в гуртожитку. Цим Вітмен відрізнявся від державних вишів, де таке не рідкість; це був невеликий гуманітарний коледж, а точніше, невеликий і дорогий гуманітарний коледж, де всі жили в кампусі або принаймні починали там свій перший рік навчання.

— У місті людей стільки, що вже дихнути нічим. Ти, мабуть, дочекаєшся не можеш випускного?

Джон вичікувально глянув на мене, але я лише знизала плечима. Говорити про коледж чи випускний бажання не було. Я просто хотіла віднести свої кривні додому й надійно заховати їх разом з іншими чайовими, які заощадила. Увесь рік я брала п'ять вечірніх змін на тиждень, часом навіть денні, якщо дозволяв графік. Коли не сиділа в бібліотеці, то була на роботі. Я знала, що виснаження не

допоможе заглушити спогади про батька чи образу через численні відмови з інших універсів, але воно принаймні притуплювало до болю гостру реальність.

Мати ніколи нічого не говорила про мій скажений графік чи про те, що я приходжу додому тільки спати, проте тоді вона була надто поглинута власним горем і розчаруванням, щоб перейматися ще й моїми негараздами.

— У вівторок відпрацюю останній день.

Я відштовхнулася від стійки, допила пиво й перекилася, щоб поставити кухоль на підставку для посуду.

— Лишилося всього дві зміни.

Паула підійшла зі спини й обійняла мене за талію, а я, хоч і чекала того вівторка, дозволила собі розслабитися й притулилася до неї головою.

— Ти ж знаєш, що він там, так? Він бачить, як тобі не легко.

Я не вірила їй, бо не вірила взагалі нікому, хто казав, буцім тут є якась містика чи закономірність. Утім, усе одно змусила себе кивнути. Я вже встигла зрозуміти, що ніхто не хоче знати, як це — по-справжньому переживати втрату.

Через два дні я вдягла мантію із синього поліестеру й отримала диплом. Мати теж прийшла на вручення, щоб сфотографуватися й відвідати вечірку факультету історії мистецтв, яка проходила на зарошеній галявині перед напівготичним Меморіалом, найстарішим корпусом у кампусі. Мене завжди бентежило усвідомлення, наскільки сучасною була ця споруда 1899 року порівнюючи з корпусами Гарварду чи Єлю. Церква Клаквато, обшитий дошкою скромний методистський храм 1857 року, була

найстарішою будівлею, яку я коли-небудь бачила вживу. Можливо, саме тому мене так вабила минувшина — я не надивилася на неї в юності. Східний Вашингтон — це здебільшого пшеничні поля, склади з комбікормом і сріблясті силосні вежі, чий вік годі вгадати.

За чотири роки навчання у Вітмені я фактично була єдиною на факультеті, хто вивчав ранній Ренесанс. Сховавшись подалі від звершень таких великих митців, як Мікеланджело та Леонардо, я віддала перевагу другорядним персонажам і забутим художникам, які мали імена Бембо чи Косса й прізвиська на кшталт «нечупари» або «косоокого». Я вивчала герцогства та королівські двори, але не імперії. Зрештою, придворні були напрочуд дріб'язковими й захоплювалися найдивовижнішими речами — астрологією, амулетами, шифрами, — у які сама я ніколи не вірила. Мої наукові інтереси оберталися тим, що я часто залишалася наодинці: у бібліотеці або на самопідготовці з професором Лінграфом, який запізнавався на наші зустрічі щонайменше на двадцять хвилин, якщо взагалі про них згадував.

Попри всю непрактичність, непомічені грані Ренесансу захопили мене своєю позолотою і помпезністю, вірою в магію, уявленнями про владу. У моєму світі такого бракувало, тому я так легко вибрала цю епоху. Та коли настав час подумати про аспірантуру, мене попередили, що дуже мало кафедр зацікавляться моєю науковою роботою. Вона була надто маргінальною, надто дрібною, недостатньо амбітною чи широкою. У Вітмені студентів заохочували шукати нові сенси у навчальних дисциплінах, ставати екокритичними, досліджувати мультисенсорні якості людського бачення. Часом мені навіть здавалося, що об'єкти моїх наукових пошуків, оті нікому не потрібні речі, насправді самі обрали мене, позаяк я часто не могла їх оминати.

Після вручення дипломів мати, стоячи у затінку, жваво перемовлялася з кимось із батьків під передзвін срібних браслетів на своїх зап'ястках. Я озирнулася на гостей вечірки — сподівалася знайти сиву голову Лінграфа, хоча й так знала, що він навряд чи захотів би прийти.

Попри те, що я провчилася під його началом майже чотири роки, він рідко показувався на факультетських заходах і не розповідав про власні дослідження. Ніхто не знав, над чим він працює і коли нарешті перестане з'являтися в кампусі. У певному сенсі, робота з Лінграфом була зобов'язанням. Коли інші студенти й навіть викладачі чули, що він мій науковий керівник, вони часто запитували, чи я *впевнена*, що це справді так, адже він, мовляв, так рідко береться за студентів. Проте це була правда. Лінграф візував мою дипломну, підписував мої бланки, рекомендаційні листи — словом, усе. Але при цьому він не хотів бути частиною спільноти Вітмена, вважаючи за краще працювати у своєму кабінеті, за зачиненими дверима, щоб ніхто не відволікав. Коли до нього хтось приходив, професор завжди ховав свої папери в шухляду. Щойно я перестала розглядати гостей, до мене підійшов Міка Ялсен, магістр, який того дня випускався разом зі мною.

— Енн, я чув, що ти в Нью-Йорк цього літа збираєшся.

Міка виріс, розриваючись між Куала-Лумпуром, Гонолулу та Сіетлом. Для такого виснажливого графіка переїздів потрібен був приватний літак або, як мінімум, безліміт на польоти першим класом.

— Де житимеш?

— Знайшла куток у суборенду на Морнінгсайд-Гайтс.

Міка нашпилив обвітрений кубик чеддеру з паперової тарілки, яку тримав у руці. У Вітмені ніколи не витрачалися на закуски за власною ініціативою.

— Це всього на три місяці, — додала я.